

Azimut

148

Els 2.900 de Catalunya

32 cims del Puigmal al
Cap deth Hòro de Molières

Víctor de Mas Canals

**XVI
Premi
Vèrtex**
convocat per
la FEEC

Cossetània Edicions

Col·lecció: Azimut - 148

**ELS 2.900
DE CATALUNYA**

**32 cims del Puigmal
al Cap deth Hòro de Molières**

VÍCTOR DE MAS CANALS

Cossetània
EDICIONS

AQUEST LLIBRE FOU MEREIXEDOR DEL
XVI PREMI VÈRTEX A UN REULL D'ITINERARIS DE MUNTANYA,
CONVOCAT PER LA
FEDERACIÓ D'ENTITATS EXCURSIONISTES DE CATALUNYA,
AMB LA COL·LABORACIÓ DE COSSETÀNIA EDICIONS

Primera edició: febrer del 2017

© del text i de les fotografies: Víctor de Mas Canals

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 - 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Formes Gràfiques Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-562-7

DL T 4-2017

Índex

Introducció.....	9
Organització de la guia	11
Mapa de situació de les ascensions.....	12

LES ASCENSIONS

1. Puigmal (2.910 m).....	13
2. Puigpedrós (2.915 m).....	17
3. Tossa Plana de Lles (2.905 m)	21
4. Roca Entravessada (2.929 m)	24
5. Medacorba (2.905 m).....	27
6. Pic Oriental de Canalbona (2.915 m)	29
7. Pic de Canalbona (2.966 m).....	32
8. Pic de la Conca Gelada (2.952 m)	35
9. Guins de l'Ase (2.961 m).....	37
10. Pic dels Estanys (2.955 m)	40
11. Pic de Baborte (2.933 m).....	42
12. Monteixo (2.905 m).....	45
13. Pic de la Mainera (2.906 m).....	48
14. Tuc de Saburó (2.905 m)	52
15. Pic de Peguera (2.983 m)	55
16. Pic dels Vidals (2.902 m).....	58
17. Pic Occidental de Bassiero (2.903 m)	62
18. Pic de Morto (2.902 m).....	65

19. Pic de Subenuix (2.950 m)	68
20 i 21. Gran Tuc de Colomèrs (2.933 m) i tuc Petit de Colomers (2.909 m).....	71
22 i 23. Pic de Sarradé (2.942 m) i pic de Contraix (2.957 m)	74
24. Pala Alta de Sarradé (2.982 m).....	77
25. Pic de Comalesbienes (2.910 m)	79
26. Punta de Lequeutre (2.966 m).....	83
27 i 28. Punta de Passet (2.998 m) i pic d'Abellers (2.981 m)	86
29. Besiberri del Mig (2.996 m).....	90
30. Punta Senyalada (2.953 m)	93
31. Tuc de la Tallada (2.956 m)	96
32. Cap deth Hòro de Molières (2.973 m)	100
... però potser són 33. Pica Roja (2.892/2.903 m)	103
 Annex. Transport	 107

Introducció

Tot i que als Països Catalans n'hi ha més, perquè la Franja és pròdiga, els cims de Catalunya que passen dels tres mil metres són relativament pocs: deu. No direm que la canalla els reciti als patis de les escoles, com qui canta la davantera del Barça, però són prou coneguts: Rodó de Canalbona, Gabarró, la Pica, Verdaguer, Sotllo, Punta Alta, Besiberri Nord, Besiberri Sud, Comaloforno i Molières. A pesar que es poden comptar amb els dits de les mans —de totes dues, això sí—, n'hi ha per a tots els gustos, des dels que creen afició, perquè són senzillats i agraïts, com el tuc de Molières, fins als que tenen alguna dificultat, com el Besiberri Nord, tot passant per la Pica d'Estats que, perquè és el més alt de tots, possiblement el coneixen —ara sí— totes les criatures catalanes.

No hi ha dubte que, a causa de la seva altitud, els anomenats *tresmils* tenen un magnetisme indiscutible: la gent va a fer tal o tal altre *tresmil*, i el món és ple d'individus que un dia van anar a fer la Pica i mai més no s'han atansat a cap altra muntanya. Hi ha, ben cert, una mena de jerarquia que fa que determinats cims siguin més desitjables que uns altres. Així, per exemple, a qui vulgui gaudir de la Pica, li recomano que pugui al Sotllo: tindrà una vista magnífica del cim més alt de Catalunya —atapeït de gent— des d'una solitud envejable i balsàmica. Tanmateix, siguem francs: el dia que et mires la Pica des del Sotllo és perquè ja havies fet la Pica, i potser més d'un cop.

A tot plegat cal afegir, a més, que els cims han de tenir nom; si no, no existeixen: hi podem passar per la vora mateix i no els veiem. Fins que l'any 1983 es va batejar el pic Verdaguer en honor de Mn. Cinto, és segur que un fum d'excursionistes no se'l van ni mirar; a partir que disposà del seu vistós orònim, són pocs els que han renunciat a enllaçar-lo amb la Pica.

Ara bé, aquella jerarquia a què ens hem referit més amunt afecta de manera molt més acusada una categoria, força més nodrida, de cims: els que fan més de dos mil nou-cents metres però, ai las, no arriben als tres mil. Els *dos mil nou-cents* són una mena de casta baixa dins de l'organització social de les

muntanyes catalanes. Si un *dos mil nou-cents* destaca entre els seus veïns, com el Puigmal, tindrà fins i tot la condició d'emblemàtic, i la gent hi pujarà a ram i a vela. Però, si el pobre pària comparteix escena amb protagonistes de més cartell, passarà a engruixir la llista dels invisibles.

Cal, tanmateix, que tornem a ser honrats. La segona vegada que vaig pujar al Besiberri Sud, vaig visitar el pic d'Abellers (2.983 m), i vaig aprofitar la quarta ascensió a la Punta Alta per arribar-me al pic de Comalesbienes (2.993 m); en ambdós casos només va caldre passejar-me pel coll brevíssim que els separava. Però és que no fou fins a l'onzè cop que vaig anar a la Pica —el segon per la ruta Gabarró— que vaig trepitjar el pic de la Conca Gelada (2.952 m), tan alt i anònim com digníssim.

Amb aquesta guia, volem fer justícia i retre homenatge —suposo que ja s'ha vist— als *dos mil nou-cents*. Es tracta d'un univers que s'ho val. No cal que ens perdem les valls i les carenes que hauríem visitat per fer els *tresmils*, però les podrem trepitjar força més vegades i per diversitat de llocs. A més, hi ha indrets bellíssims que, desproveïts de *tresmils*, ens conviden a anar-hi perquè estan cosits de *dos mil nou-cents*, com el circ tributari de l'estany Gento. I encara, finalment, a banda de cims popularíssims, podrem conèixer muntanyes que, si no són ignotes del tot, són molt poc visitades, com el Cap deth Hòro de Molières.

Els *dos mil nou-cents* catalans tenen l'enorme avantatge que tots són força accessibles. Si bé és veritat que els desnivells positius solen ser superiors als mil metres —i amb freqüència de més de 1.300 metres—, la dificultat tècnica acostuma a ser abastable: a tot estirar, ens mourem còmodament pel segon grau de dificultat, i, quan caldria afrontar un tercer grau, sempre es pot evitar. De més a més, com que sempre transitarem en l'interval de l'estatge alpí, que s'estén dels 2.300 m (límit superior del bosc) als 3.000 m, la visibilitat del terreny sempre és òptima i, doncs, les dificultats d'orientació i navegació, mínimes.

Amb relació a les informacions que el lector trobarà en aquesta obra, cal fer alguna consideració. Es troba a mig camí entre l'inventari de cims i la guia convencional, la qual cosa vol dir que no es tracta d'un simple índex ni tampoc d'una guia detallada —o detalladíssima—, perquè el seu destinatari natural és algú habituat a moure's amb solvència per la geografia pirinenca. Amb tot, que ningú no s'espanti: no és un llibre per a uns pocs, sinó per a un públic ampli; n'hi haurà prou que l'usuari sigui responsable, tan temorós com coneixedor de la muntanya i la meteorologia, i, sobretot, que sàpiga quines són les seves capacitats i limitacions.

Possiblement, la millor manera de ser usuari d'aquesta guia és entendre-la com un projecte, un bon guió del qual ens volem convertir en protagonistes, però també en directors, muntadors

i, naturalment, productors. Hi haurà qui preferirà escollir un *tempo* pausat, com una pel·lícula de Bergman, i trigarà anys a enllestir el rodatge; i hi haurà qui, com en els crèdits d'un film de James Bond, hi imprimirà un ritme frenètic i, després de poques tacades i unes caramboles inversemblants, ho ventilarà en poc temps; i, a l'entremig, tantes possibilitats com puguem imaginar. A l'hora d'escollir l'ordre de les ascensions, no faltaran les ments cartesianes que, amb mètode rigorós, aniran enllestint els cims per conques o per zones, ni tampoc aquells esperits més anàrquics que saltaran d'una banda a l'altra perquè just aleshores els feia més goig aquest o aquell altre pic. Siguin quines siguin les opcions que triï cadascú, al final haurem estat els protagonistes d'una pel·lícula magnífica: un clàssic.

Organització de la guia

Les informacions sistemàtiques que el lector trobarà per a cada ascensió són:

- La localització.
- Un mapa esquemàtic orientatiu.
- El desnivell positiu aproximat.
- La dificultat (fàcil, moderada o, ocasionalment, difícil).
- Una descripció més o menys sumària de l'ascensió recomanada, i la inclusió de rutes alternatives.

Com que molts dels cims són limítrofs entre comarques o zones, finalment s'ha optat per ordenar les excursions d'est a oest (i no, per exemple, per conques).

Hi ha punts d'inici que tan sols serviran per a una ascensió; altres vegades, però, un mateix punt serveix per a més d'una. Per un criteri eminentment pràctic, doncs, especifiquem en annex la manera d'accedir als diversos punts de partida que el lector trobarà en aquesta guia per a les diferents excursions.

LOCALITZACIÓ GEOGRÀFICA DE LES ASCENSIONS

1. Puigmal (2.910 m)
2. Puigpedrós (2.915 m)
3. Tossa Plana de Lies (2.905 m)
4. Roca Entravessada (2.929 m)
5. Medacorba (2.905 m)
6. Pic Oriental de Canalbona (2.915 m)
7. Pic de Canalbona (2.966 m)
8. Pic de la Conca Gelada (2.952 m)
9. Guins de l'Ase (2.961 m)
10. Pic dels Estanys (2.955 m)
11. Pic de Baborte (2.933 m)
12. Monteixo (2.905 m)
13. Pic de la Mainera (2.906 m)
14. Tuc de Saburó (2.905 m)
15. Pic de Peguera (2.983 m)
16. Pic dels Vidals (2.902 m)
17. Pic Occid. de Bassiero (2.903 m)
18. Pic de Morto (2.902 m)
19. Pic de Subenuix (2.950 m)
20. Gran Tuc de Colomers (2.933 m)
21. Tuc Petit de Colomers (2.909 m)
22. Pic de Sarradé (2.942 m)
23. Pic de Contraix (2.957 m)
24. Pala Alta de Sarradé (2.982 m)
25. Pic de Comalesbienes (2.910 m)
26. Punta de Lequeutre (2.966 m)
27. Punta de Passet (2.998 m)
28. Pic d'Abellers (2.981 m)
29. Besiberri del Mig (2.996 m)
30. Punta Senyalada (2.953 m)
31. Tuc de la Tallada (2.956 m)
32. Cap deth Horo de Molières (2.973 m)
33. Pica Roja (2.892-2.903 m)

Puigmal (2.910 m)

El primer *dos mil nou-cents* que trobem al Pirineu català des de llevant és el Puigmal. Aquest cim mai no ha patit el malefici dels de la seva altura: el coneix tothom —i gairebé l'ha pujat tothom. Val a dir que s'ha beneficiat d'una colla de factors: és a la vall de Núria, lloc de culte tant espiritual com muntanyenc; és el gegant de l'Olla i el punt més alt de la comarca del Ripollès, i ens caldrà desplaçar-nos fins a la Cerdanya per trobar cap altra muntanya d'altitud similar. A més, la pujada és plàcida i el desnivell, força moderat; a canvi, la recompensa en arribar a dalt és notable: gràcies a la seva preeminència, les vistes són magnífiques.

El punt d'inici és el santuari de Núria, on podem arribar de dues maneres certament diferents: o bé seguim el camí de Queralbs a Núria, que remunta el riu de Núria i coincideix amb el GR 11, o bé ens deixem pujar amb el tren cremallera des de Ribes de Freser (o des de Queralbs). Totes dues solucions són tant honorables com belles.

Cal dedicar al santuari de Núria diverses anotacions, tan muntanyenques com festives o antropològiques.

En primer lloc, cal fer notar (en una època en què les traveses són el pa de cada dia gràcies a la logística que ofereixen els refugis actuals tot al llarg del Pirineu català) que en altre temps eren, si no èpiques, almenys meritòries. Pràcticament, les úniques traveses prou conegudes i més o menys sovintejades pels excursionistes, però modestíssimes, eren la Núria-Setcases per Ulldeter i la Núria-Queralbs pel refugi de Coma de Vaca. Ens cal tenir ben present, per exemple, que als anys setanta del segle passat l'Alta Ruta Pirinenca (*Haute Randonnée Pyrénéenne*) era un exotisme, i que l'única bibliografia que es podia consultar era d'importació i en francès; o que el GR 11 ni tan sols existia (no va ser homologat fins a l'any 1985), a diferència del seu homòleg per la banda occitana, el GR 10. En l'actualitat, tanmateix, quan han proliferat infinitat de traveses, Núria ha esdevingut lloc de pas d'un circuit del tot recomanable, l'anomenat Refugis del Torb: Núria, Ulldeter, Marialles, Mentet, Ras de Carançà i Núria. Abasta 73,37 km i 4.972 m de desnivell acumulat que, en cas que hi afegim l'ascensió a alguns cims emblemàtics, arriba als 126,2 km i 7.557 m de desnivell acumulat.

En segon lloc, si fem coincidir el nostre pas pel santuari de Núria amb certes dates, el trobarem particularment vistós. La primera és el 29 de juny, data en què tradicionalment es pujaven els ramats a les pastures altes de la vall per passar-hi l'època estival; a banda de la missa solemne, es beneeixen pans i farinetes. La segona és la Diada de Sant Gil, l'1 de setembre, en què se celebra la Festa dels Pastors coincidint amb el dia que antigament es tancava la temporada d'estiu i es feien baixar de nou els ramats. La tercera és, ben lògicament, el 8 de setembre, data en què es commemora el naixement de la Mare de Déu: missa, processó, cantada de goigs... i la més alta densitat de Núries que ens puguem imaginar.

Finalment, no ens podem estar de referir un remei catalaníssim —diuen que ben contrastat— contra la infertilitat, en el qual són imprescindibles una olla i una campana *ad hoc* que hi ha al mateix santuari. Al llarg de la història, infinitat de parelles que tenien aquest problema han acudit a Núria i, havent pregat davant de la creu, la dona desitjosa de quedar prenys, però bíblicament estèril fins aquell moment, ha posat el cap dins de l'olla al mateix temps que feia sonar la campana. El resultat, força habitual, ha estat que, passat el temps de rigor, una nova criatura ha arribat al món.

Fitxa tècnica

Localització: Coma de l'Embut; Queralbs, vall de Núria.

Desnivell positiu: 940 metres.

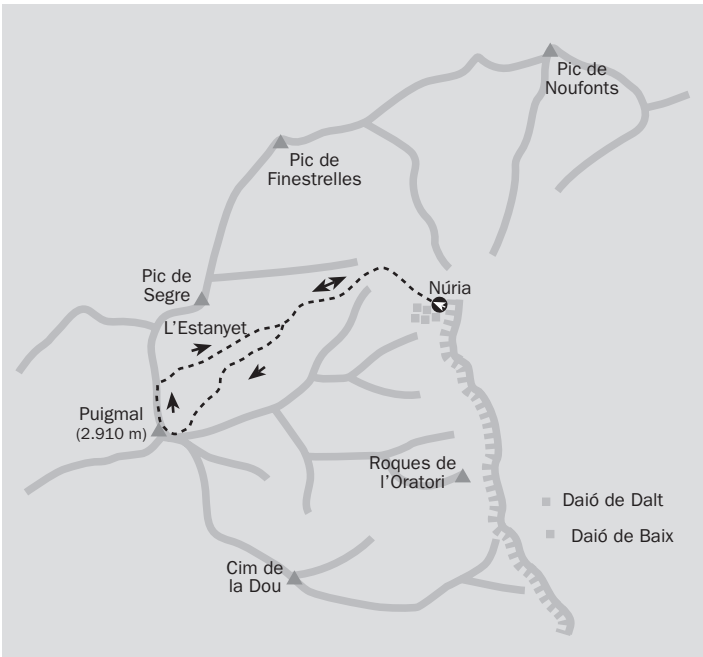
Dificultat: Fàcil.

Itinerari

Se surt de l'estació del cremallera de Núria (1.970 m) en direcció NO, cap a les muntanyes que tanquen la vall i tot deixant a la nostra esquena el santuari i la resta de les instal·lacions, el pla de Sant Gil i l'estany (si volem fer les visites turístiques de rigor o, fins i tot, lliurar-nos a rituals de fertilitat, ja ens vagarà a la tornada). La nostra direcció és el riu de Finestrelles a base de seguir el camí que ens portaria al coll de Finestrelles, que, més endavant, quan trobarem l'indicador del Puigmal, deixarem.

Inicialment, tenim el riu a la nostra esquerra; després de travessar-lo i deixar-lo a la dreta, avançarem una mica més fins a creuar el torrent de la coma de l'Embut, que seguirem fins als peus del Puigmal. Havent travessat el torrent, la nostra direcció canviarà del tot: ara és clarament SO.

Al començament, la coma de l'Embut és molt tancada, però, a mesura que anirem pujant, s'anirà obrint cada cop més. El

corriol que seguim, molt marcat, progressa paral·lel al torrent per la seva riba esquerra. Cap als 2.260 m canviarem de riba; ara pugem per la dreta, però cent metres més amunt tornarem a canviar. Ara bé, tampoc no cal amoïnar-se gaire, perquè el camí sempre és molt visible coma de l'Embut amunt i, a més, el cim del Puigmal és al nostre davant a tall de presència inequívoca.

Abans d'arribar al cim, el nostre objectiu és l'ample coll que s'estén en direcció N-S entre el pic Petit de Segre (2.811 m) i el Puigmal. El corriol que seguïem ens portarà, tot passant per un pluviòmetre, a l'extrem esquerre d'aquest coll, després de fer una pujada de fort desnivell.

Un cop al coll, el pendent se suavitza, i s'assoleix el Puigmal tot passejant. Ara bé, que ningú no se sorprengui si arriba al cim tot dret o des de l'esquerra: els infinits usuaris del Puigmal hi han marcat més d'un camí, perquè és perfectament accessible per totes bandes. El que és segur és que no tindrem cap dubte que hi hem arribat, perquè el cim del Puigmal és ple de tot allò que es pot arribar a trobar al capdamunt de qualsevol muntanya, i una mica més; és a dir, tota mena de quincalla, ferralla, recordatoris i exvots possibles: el vèrtex geodèsic cadastral, creus de diverses mides, senyeres i altres restes tèxtils, algun pessebre, plaques amb versos de Mn. Cinto... i una campana i una olla retallades en planxa de ferro. Sí, segur que hi hem arribat.

El Puigmal és sempre molt visible, i el camí que hi porta també

Itineraris alternatius

Cal assenyalar un parell de rutes prou clàssiques cap al Puigmal. La primera és el camí carener que surt de la collada de Fontalba (2.070 m), on s'arriba en cotxe a través d'una pista: collada de Fontalba, cim de la Dou (2.454 m), serra del Borrut i Puigmal. La segona, des de Núria i força més exigent, és la travessa circular que es coneix com l'Olla de Núria: s'inicia a Núria i, començant pel pic de l'Àliga (2.421 m), fa tota la carena que tanca la vall de Núria en sentit antihorari i culmina al Puigmal.

Volem destacar encara un itinerari tan atractiu com poc habitual: els Quatre Puigmal. Per aquesta via s'accedeix al Puigmal des de l'Alta Cerdanya, a la Catalunya Nord. Anant de la Guingueta d'Ix a Sallagosa, poc després de Santa Llocaia, un trencall a la dreta ens portarà, per la ribera d'Er, fins a les Planes (i per pista, una mica més amunt), a 2.000 m, des d'on, sense problemes d'orientació, farem els Quatre Puigmal: Puigmal de Llo (2.767 m), Puigmal de Segre (pic de Segre, 2.842 m), Petit Puigmal de Segre (pic Petit de Segre, 2.809 m) i Puigmal d'Er (Puigmal, 2.910 m).